

La població de Manacor. Una mirada al segle XX

Dr. Pere A. Salvà Tomàs

Introducció: els cent anys de canvis geodemogràfics de les Balears com a marc definitori de l'evolució de la població manacorina

L'evolució de la població de Manacor i els seus trets més característics s'adapten en línies generals a les pautes registrades per les Illes, que segueixen un creixement d'acord amb les distintes etapes de la transició demogràfica, però al mateix temps presenta una evolució pròpia lligada a influències i/o impactes derivats d'esdeveniments econòmics i socioculturals que afectaren al llarg del segle XX la comarca manacorina. De manera semblant a les Balears, Manacor passa d'un règim demogràfic definit per les altes taxes de natalitat i mortalitat, característic fins a principis del segle XX, a un altre que progressivament es va decantant cap a taxes baixes tant de la natalitat com de la mortalitat, que caracteritza en part la seva situació geodemogràfica. Sobre ambdós elements demogràfics han incidit al llarg del segle XX les fluctuacions i canvis de direcció dels moviments migratoris, que essent generalment de tendència emigratòria fins a mitjans dels anys 50 es converteixen en immigratoris des de la data a l'actualitat. En el tarannà de la població balear han influït, a cada moment històric, els esdeveniments econòmics, socials i culturals que han anat condicionant la seva evolució. Canvis relacionats amb la geoestratègia de cada moment, catàstrofes de tipus natural, males collites, crisis de fam, incidències de malalties i els impactes dels canvis socials i econòmics sobre unes illes rurals, han anat conformant una societat que ha experimentat una evolució de les seves mentalitats i comportaments. Manacor no ha estat deslligat d'aquestes situacions canviant i ha anat adaptant la seva evolució demogràfica al compàs de factors interns i externs. Al igual que Balears en el segle XIX, Manacor experimenta una disminució de la mortalitat catastròfica, lligada a la progressiva desaparició de les epidèmies que conjuntament amb el manteniment d'una alta natalitat incideixen en un important creixement de la seva població, que en els

seus darrers anys es veu forçada a un important procés emigratori. La confluència de factors com la fi del Tractat comercial amb França (1892) que coincidirà amb l'aparició de la fil·loxera, el Tractat amb Estats Units que suposà la pèrdua del mercat mallorquí a les Antilles i Filipines, colònies on es dirigia el comerç i les exportacions de l'explotació agrària, i la Guerra Colonial de 1898 (ROSSELLÓ VERGER, 1964) foren el marc de la més important crisi demogràfica moderna a la comarca manacorina. Foren la conseqüència d'un ample ventall d'esdeveniments que provocaren una situació d'inadequació entre el volum de la població i la potencial oferta de treball (una agricultura que no rendeix, fàbriques paralitzades i un comerç aturat) que es podia oferir aleshores, circumstància que provocà una emigració com a única sortida per sobreviure i superar la fam. Des d'inicis del segle XX fins al 1940 transcorre una etapa representada per una tendència progressiva al descens de la natalitat i la mortalitat, cosa que implica una moderació del creixement que a nivell d'Illes implica una continuació, si bé en intensitats menors, de la tendència emigratòria balear, molt especialment dirigida cap a l'Amèrica Llatina, etapa que s'allarga en el període de la Postguerra Civil Espanyola fins al 1955. A partir d'aquesta data, l'inici del desenvolupament turístic tindrà conseqüències que incidiran en una renovació de la població: acceleració del creixement de la població absoluta, pas de terres d'emigració a territoris d'immigració, augment del nombre de naixements i de les taxes brutes de la natalitat, sorgiment dels matrimonis mixts entre migrants i autòctons, pas d'una societat rural a una societat urbana de serveis, etc. Emperò aquests trets característics es veuran transformats a partir del 1975, essent un dels canvis més rellevants el progressiu descens de la natalitat i la fecunditat fins a mitjans dels anys 90 del segle XX. Els darrers deu anys de la centúria passada foren tant per a Manacor com per a les Illes anys de reactivació d'una mobilitat migratòria de composició complexa, en què és prou significativa la immigració d'estrangers, en què es barregen fluxos de direcció nord- sud (europeus, residencials no laborals i laborals) i de sud -nord (composta per immigrants laborals procedents de l'Àfrica, Llatinoamèrica i Àsia). Aquesta nova agregació de nous migrants implica que en el 2001 la població de dret de les Balears arribi als 878.627 habitants, dels quals un 79,91% es troba a l'illa de Mallorca (702.122 hab.), un 8,57 per cent a Menorca (75.296 hab) i un 11,52 per cent a les Pitiüses (101.209 hab.). Cal assenyalar també que en l'esmentada data la població global de la Part Forana de Mallorca (355.402 hab. que representen el 50,62 per cent del total de la població mallorquina) torna superar la del municipi de Palma(346.720 que representen el 39,46 per cent del total de les Balears i el 49,38 per cent de Mallorca). En el darrer quinquenni del segle XX, que transcorre entre el 1996 i el 2001, les Illes Balears han gaudit del més important creixement de la seva població absoluta de la recent història demogràfica. Aquest fou de 118.248 habitants, dels quals un 94,02 per cent corresponen al saldo migratori que fou de 111.178 persones, ja que el creixement natural (diferència entre naixements i defuncions) sols fou de 7.070 habitants, el 5,98 per cent de tot l'augment poblacional balear.

Manacor: alternances de bonances i declivis en els cent anys de la seva història geodemogràfica

Manacor registra al llarg del segle XX una evolució de la seva població que reflecteix les característiques del dinamisme econòmic del municipi. A la important pèrdua de població dels darrers anys del segle XIX, el segle XX s'inicia amb increments intercensals molt moderats, que en el primer decenni de 1901-1910 sols foren del 0,02 per cent. A partir de la data la població de Manacor registra una pujada que va experimentant increments intercensals que progressivament augmenten fins al 1940. La població creix passant de 12.408 habitants en el 1900 fins els 15.721 del 1930. Si bé continua augmentant de manera significativa en el decenni 1931-1940 fins arribar a 19.060 habitants, cal assenyalar que en aquesta darrera data s'inclou un contingent de soldats que es mantenen a Manacor després de la finalització de la Guerra Civil Espanyola (taula 1, fig.1). El descens de la mortalitat infantil, la permanència d'un nombre important de naixements i el registre de taxes de natalitat relativament altes superiors al 20 per mil són unes de les causes incidents sobre l'esmentat creixement poblacional de Manacor fins al 1935 (fig. 2 i 3). Fins i tot Manacor registra saldos migratoris positius entre 1911 i 1935, lligats, d'una banda, a la necessitat de mà d'obra agrària i, de l'altra, a l'establiment de la indústria.

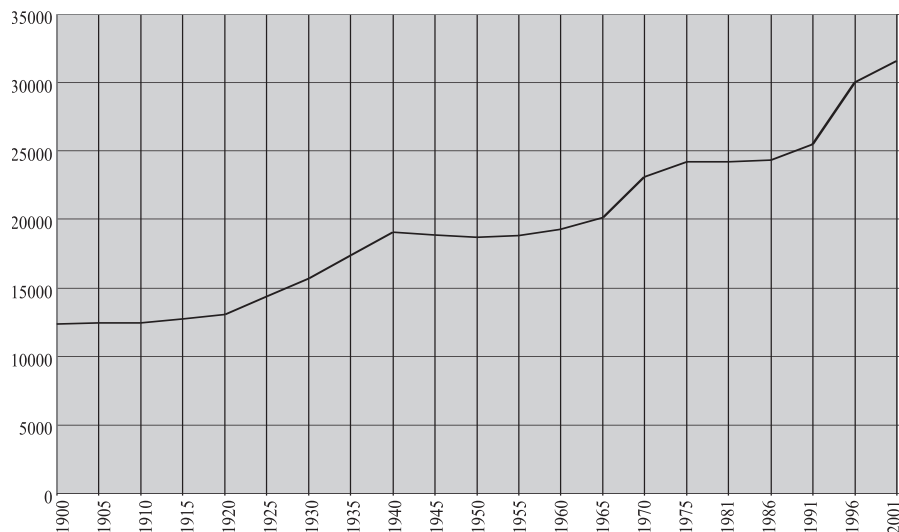
TAULA 1.

Evolució de la població de Manacor en el segle XX

ANY	HABITANTS	% INCREMENT INTERCENSAL
1900	12408	--
1910	12436	0,02
1920	13033	0,48
1930	15721	2,06
1940	19060	2,12
1950	18702	-0,18
1955	18839	0,14
1960	19332	0,53
1965	20130	0,82
1970	23071	2,92
1975	24250	1,02
1981	24208	-0,03
1986	24345	0,11
1991	25511	0,95
1996	30018	3,53
2001	31575	1,03

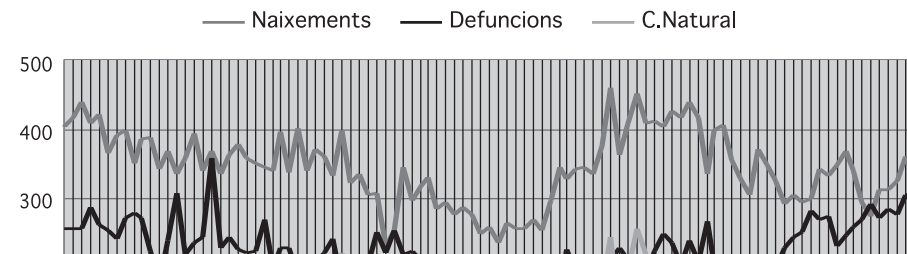
Font: Elaboració personal a partir dels censos de població. INE. IBAE.

FIG. 1
Evolució de la població de Manacor. Segle XX

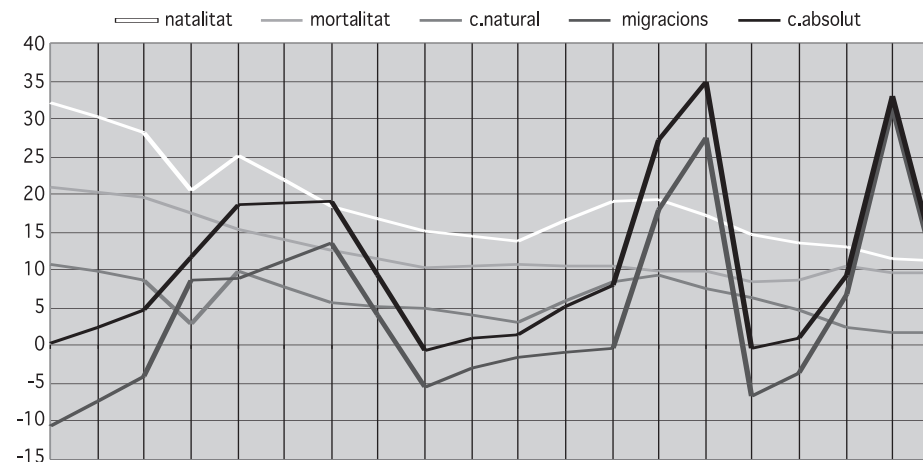

Entre el 1941 i 1955 Manacor se submergeix en un període d'estancament demogràfic amb moments de regressió que alternen amb altres de creixement feble, que representa una època de crisi i de vida difícil que fou la Postguerra Civil Espanyola. Són anys de ressorgiment d'una emigració exterior que es dirigeix bàsicament a terres llatinoamericanes, molt especialment a l'Argentina. Al 1955 la població de Manacor fou de 18.839 habitants. A partir de la data Manacor inicia un nou període de creixença que culminarà al 1975, data en la qual s'assoleixen els 24.250 habitants. Dos factors tenen un impacte important en l'esmentat augment poblacional: d'una banda, el progressiu augment del nombre de naixements des del 1956 al 1964 i el seu alternant manteniment fins al 1974, i, de l'altra, l'agregació d'un important nombre de nous migrants, que suposa gaudir de saldos migratoris positius en els quinquennis 1961-1965, 1965-1970 i 1971-1975 (fig. 2 i 3). El següent quinquenni 1975-1981 serà negatiu. Els impactes de la crisi del petroli de 1973, el descens del turisme i la crisi del sector industrial provoquen un recés i fins i tot una disminució de la població absoluta. Es detecta un saldo migratori negatiu fins al 1986, data en què es recuperen els ritmes dels increments positius fins arribar al seu màxim del segle XX, en el quinquenni 1991-1996, en el qual Manacor va registrar un increment intercensal del 3,53 per cent. D'aquesta manera Manacor superarà al 1996 la xifra dels 30.000 habitants, essent la seva població de dret en el 2001 de 31.575 habitants (taula 1, fig.1). Aquesta població total representa el 3,59 per cent de la població de les Balears.

FIG. 2
Dinàmica natural de Manacor. Segle XX

FIG. 3
Dinàmica de la població de Manacor. Segle XX

De manera semblant a Balears, Manacor registra des del 1975 un progressiu descens del nombre de naixements que, a excepció d'uns pocs anys, mantén una tendència cap a la baixa fins al 1994 (taula 2 i fig. 2). Aquest descens també es pot comprovar a través de la reducció de l'índex sintètic de fecunditat, que es redueix a més de la seva meitat entre el 1950 i el 2000, passant de 2,75 fills per dona a la primera data a sols 1,3 fills per dona a finals del segle XX, xifra llunyana als 2,1 fills per dona que es consideren necessaris per garantir la reposició generacional. Aquest descens de la fecunditat i la natalitat a Manacor és la conseqüència de la interacció de tot un seguit de factors que són determinants i actuen com a controladors d'aquesta situació geodemogràfica.

TAULA 2.

Evolució de les taxes demogràfiques mitjanes de Manacor en el segle XX (0/00)

QUINQUENNI	NATALITAT	MORTALITAT	C. NATURAL	S. MIGRATORI	C. ABSOLUT
1901-1910	32,09	21,03	9,14	-10,34	0,22
1911-1920	28,25	19,56	7,36	-4,01	4,68
1921-1930	25,22	15,35	7,86	8,82	18,69
1931-1940	18,43	12,73	6,49	13,50	19,20
1941-1950	15,16	10,31	7,44	-5,39	-0,54
1951-1955	13,73	10,71	3,02	-1,56	1,46
1956-1960	16,48	10,57	5,91	-0,75	5,16
1961-1965	19,07	10,59	8,48	-0,39	8,08
1966-1970	19,30	9,91	9,39	17,84	27,23
1971-1975	17,23	9,83	7,40	27,42	34,82
1976-1981	14,82	8,43	6,39	-6,74	-0,35
1981-1986	13,56	8,78	4,78	-3,67	1,11
1986-1991	13,04	10,53	2,51	6,86	9,37
1991-1996	11,49	9,67	1,82	31,30	33,12
1996-2001	11,23	9,60	1,63	7,81	9,44

Font: Elaboració personal a partir dels Registres Civils, INE i IBAE.

Entre ells destaquen:

- a) Els canvis comportamentals derivats del pas d'una societat rural agrària, basada en un model de família extensa que implica una coexistència de variades generacions (padrins, pares, fills i nets), a una societat urbana, en què domina el model de família nuclear (pares i fills). És el pas del Manacor rural del segle XIX al Manacor de la indústria i els serveis de finals del segle XX. Aquesta nova situació implica una debilitació dels llaços i valors familiars tradicionals.

- b) La influència dels canvis socioculturals que se succeeixen al llarg del segle XX, que suposen noves actituds de comportament que superen el concepte de matrimoni tradicional. El resultat és un afebliment de la combinació de sexualitat legítima- matrimoni- reproducció, conformant una separació entre l'acte sexual i la procreació. D'aquesta actitud es deriva una preponderància de les relacions de parella. És el pas del fill rei a la parella reina amb fill.
- c) Noves actituds de prudència enfront els riscos de l'embaràs i en la decisió de tenir fills, especialment per part de la dona, conseqüència dels canvis en els riscos de la vulnerabilitat al llarg del transcurs de la vida, lligats a l'aprovació del divorci, nova situació que ha suposat un important augment de les famílies monoparentals, formada per un dels pares i els fills.
- d) La incidència dels canvis en la solidaritat intergeneracional basats per una part en el desenvolupament de la protecció social, causa de la no necessitat de tenir molts de fills per garantir el suport de les persones majors.
- e) El descens de la mortalitat infantil que ha frenat la urgència de tenir molts de fills per garantir que alguns d'ells arribin a adults.
- f) El sorgiment de noves formes de coresidència i/o cohabitació que són menys prolífiques demogràficament.
- g) Una nova actitud de la població en què dominen les aspiracions materials.
- h) El desenvolupament professional de la dona, lligada al procés de la seva incorporació al món del treball fora de casa, cosa que ha implicat canvis en el seu paper en la societat moderna. Destaquen la predominança de la seva realització personal cap a la igualtat de sexes i la superació del seu paper com a mare i "repòs del guerrer". Aquests conjunts de canvis juntament amb altres factors han implicat canvis en relació al trinomi dona-treball- reproducció, amb el resultat de la reducció del nombre de fills per dona.
- i) El perfeccionament de les tècniques contraceptives i la liberalització dels mètodes anticonceptius, que ha implicat el pas de la contracepció preventiva a la concepció com a realització personal.
- j) La secularització de la societat amb disminució de la influència de l'església.

Sols des del 1965 Manacor experimenta un moderat canvi de la tendència a la baixa del seu nombre de naixements anuals. Comença a registrar un augment dels naixements que possiblement sigui de caràcter conjuntural i/o temporal, que cal relacionar-lo amb diferents factors que han actuat conjuntament: en primer lloc, cal

recordar la presència d'un important segment de dones nascudes en el període del "baby boom" de 1960-1974, que havent retardat la maternitat estan arribant des del 1966 a les edats màximes idònies per a tenir fills; en segon lloc, la bonança econòmica registrada des del 1993-1994 ha propiciat la decisió de tenir fills a un grup de parelles; i finalment, cal considerar l'aportació a la natalitat d'una part dels nous immigrants, especialment dels estrangers, arribats de manera significativa entre el 1991 i el 1996.

Al llarg del segle XX la mortalitat s'estabilitza a Manacor, si bé des del 1985 es registra un augment del nombre de defuncions, lligat bàsicament al factor de l'envelliment de les seves estructures de població per edats. Manacor supera en el segle XX les etapes de mortalitat catastròfica de segles anteriors. A excepció de les puntes registrades per la incidència de la grip en el 1918 i amb menor intensitat, si bé repartides entre el 1936 i 1940, les derivades de la Guerra Civil Espanyola, la mortalitat general fins i tot redueix les seves taxes brutes, que en el darrer decenni del segle XX foren de l'ordre del 10 per mil (taula 2, fig 2 i 3). Cal relacionar aquest fet amb una millor resistència biològica de la població manacorina, en la qual han influït factors com la millora de l'alimentació de la qual deriven uns millors defenses de l'organisme humà enfront les malalties. Factors que s'han de complementar amb altres relatius amb els nivells de salut i benestar, la millora de l'habitatge i/o la higiene personal. L'altre factor que té un important pes en la disminució de la mortalitat general és el progressiu descens de la mortalitat infantil que garanteix l'arribada a adults d'un important nombre de persones.

El resultat d'ambdós elements demogràfics, reducció de la natalitat i manteniment de la mortalitat impliquen un creixement natural feble que en els anys finals del segle XX s'apropa a la taxa del 0 per mil, cosa que implica que el creixement de la població absoluta de Manacor depèn de manera significativa de la immigració.

Canvis a la mobilitat espacial de la població de Manacor: la incidència dels canvis socials i econòmics del segle XX

Els habitants de Manacor han experimentat en els cent anys del segle XX importants canvis, tant relatius a la seva mobilitat espacial habitual quotidiana com per la circumstància de la fugida i/o l'arribada de migrants que s'instal·len al municipi manacorí. Manacor ha experimentat importants canvis en ambdós tipus de mobilitat. Respecte a la primera tipologia, la circulació dels manacorins suposa un augment de les seves possibilitats en relació a temps anteriors. En el segon cas Manacor passa de ser una terra d'emigració a un espai que es converteix en receptor d'immigrants.

La mobilitat habitual de Manacor durant l'etapa preturística, que es pot fer arribar fins a la dècada dels anys 50, fou feble. Les possibilitats de circulació dels seus habitants es desplegaven sobre a espais limitats. Aquesta mobilitat humana quotidiana es restringia a la visita a mercats setmanals, l'assistència a esdeveniments socials, festes i/o cerimònies religioses, visites a santuaris i/o esdeveniments

familiars (naixements, primeres comunions, noces i/o funerals). Amb l'ús cada vegada més intensiu dels mitjans de transport, especialment amb la proliferació de l'automòbil, procés que és paral·lel al desenvolupament del turisme de masses, els desplaçaments seran més llargs i més ràpids, eixamplant cada vegada més les dimensions espacials temporals de la vida quotidiana. Cada vegada tindran més significació els desplaçaments diaris de treball, els desplaçaments d'oci, molt especialment en els caps de setmana i vacances.

La segona tipologia de mobilitat humana a Manacor és representada pels moviments migratoris que han anat canviant la seva direcció, orígens, motivacions i causes al llarg del segle XX. Una important part del creixement de la població absoluta del Manacor del segle XX és deguda bàsicament a la immigració. D'aquesta manera Manacor supera una de les etapes més crítiques de la seva història demogràfica que va registrar en els darrers vint anys del segle XIX que, a causa de tot un seguit d'esdeveniment de tipus polític i la successió de distintes crisis econòmiques, implicaren una constant emigració cap a indrets forans de les Illes Balears, fet que es va traduir en una constant pèrdua de recursos humans, període que s'allarga fins al 1910 i torna a sorgir a l'etapa de la Postguerra Civil Espanyola des del 1941 al 1955 (fig. 3). L'emigració d'aquests anys afectà especialment el grup d'homes d'edats adultes joves, que foren els que en una gran majoria partiren cap a noves terres. Aquest fet afectà el contingent d'homes fadrins de la contrada, que va incidir sobre l'equilibri del mercat matrimonial, cosa que imposà un alt fadrinatge obligatori a una important proporció de dones en edat fèrtil, un retard a l'edat del matrimoni, tot esperant el retorn dels nuvis emigrants i/o un atur de la natalitat, per la separació de parelles ja constituïdes. És a dir, que l'emigració va actuar com a mecanisme regulador d'una alta natalitat que va experimentant un descens fins a la irrupció del turisme de masses a mitjans de la dècada dels anys 50 del segle XX (fig. 2 i 3)

Aquesta situació canvia radicalment amb l'arribada del turisme de masses i la reactivació industrial i de la construcció a Manacor. Es passa d'una terra d'emigració a un territori d'immigració. Aquests fets impliquen canvis a les tendències i direcció de les migracions, excepció feta dels quinquennis 1976-1981 i 1986-1991, en els quals els saldos migratoris de Manacor són negatius, és a dir, de tendència emigratòria. En els períodes immigratoris de Manacor cal distingir dues tipologies d'immigració: per una part, la derivada de processos lligats a l'èxode rural des d'altres municipis illencs i/o illes, i, de l'altra, la immigració des d'altres comunitats autònomes espanyoles. En el primer cas el paper capitolí de la ciutat de Manacor a la comarca de Llevant, el desenvolupament industrial i l'atracció de noves ofertes laborals del món de la construcció i dels serveis foren les causes de la seva influència sobre altres indrets de Mallorca i/o les altres illes, fet que implica que Manacor és el lloc d'arribada de moviments intermunicipals. Però també es produeixen moviments migratoris a l'interior del municipi de Manacor, provocant canvis a la distribució interior de la seva població que es dirigeix cap a noves àrees dinàmiques en turisme, serveis i construcció. La segona fase implica l'arribada de

nous migrants procedents de distintes regions espanyoles. Aquesta segueix a la buidada dels excedents illencs i implica un eixamplament de les àrees d'atracció immigratòria de Manacor, especialment sobre la població d'àrees rurals deprimides d'Andalusia, Castella La Manxa i Extremadura. Aquesta influència sobre determinades contrades queda demostrada en el fet que en els anys inicials de la dècada del 50 era molt significativa la presència de nous migrants procedents del municipi de Villarrobledo, de la província d'Albacete (ROSSELLÓ VERGER, 1964). Aquesta immigració, basada en un important contingent d'adults joves d'edats entre els 20 i 40 anys, tindrà un important impacte sobre el creixement de la població de Manacor i l'augment del seu nombre de naixements. El pes dels nascuts a regions espanyoles era prou baix encara al 1950, ja que sols representava el 3,33 per cent del total dels residents a Manacor, xifra prou inferior als procedents d'altres municipis de Balears que superaven el 10 per cent. Vint anys després, al 1970, l'augment ja era ben significatiu i la presència de nascuts a altres indrets de l'Estat Espanyol ja era del 12,40 per cent (QUINTANA PEÑUELA, 1979).

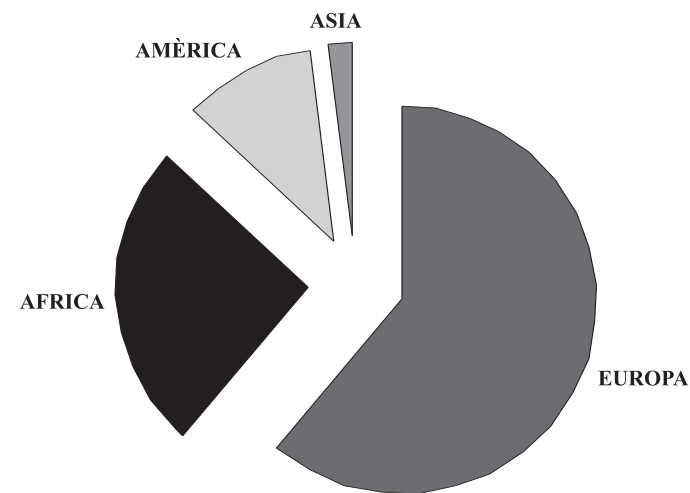
La darrera fase immigratòria del segle XX s'inicia en el quinquenni 1986-1991, registrant la seva màxima taxa del saldo migratori en el quinquenni 1991-1996. Aquesta fase que abraça els darrers quinze anys del segle XX representa un canvi en el model migratori que es torna cada vegada més complex. Augmenta el nombre de tipologies immigratòries lligades tant a la seva atracció residencial del municipi com als efectes de la seva dinàmica econòmica. En aquests anys de les darreries del segle XX s'assisteix a un ressorgiment de les migracions amb origen d'altres comunitats autònomes espanyoles i a la intensificació d'una important immigració de països estrangers.

La nova immigració procedent d'altres comunitats autònomes espanyoles presenta un perfil ben diferent de la primera fase dels anys 60 i 70. De la migració d'origen rural i poc qualificada d'aquella primera etapa es passa a una nova de tipus interurbà i més qualificada, atreta pel dinamisme econòmic dels darrers deu anys tant en els sectors de la indústria i la construcció com del turístic i complementaris. Al 2001 el pes de les persones nascudes a altres comunitats autònomes espanyoles era del 20,55 per cent, duplicant el seu nombre des del 1970. Al 2001 l'anàlisi de la seva composició per orígens ens mostra com el col·lectiu més important correspon als nascuts a Andalusia, comunitat autònoma de la qual procedeixen el 42,27 per cent del total dels empadronats a Manacor procedents d'altres comunitats autònomes espanyoles. La segona comunitat autònoma amb més presència a Manacor és Castella La Manxa amb un 12,83 per cent, seguida per Extremadura que assoleix un 11,88 per cent dels nascuts d'altres indrets d'Espanya. De les restants comunitats autònomes sols els nascuts a Catalunya (7,51%) i a la Comunitat Valenciana (7,13%) superen el 5 per cent. Actualment els grups d'edats més afectats per aquesta agregació de migrants d'altres comunitats espanyoles corresponen als grups d'edats entre el 45 i 65 anys.

Però tal com ja s'ha esmentat anteriorment, un dels trets característics dels moviments migratoris arribats a Manacor en els darrers quinze anys és la

presència cada vegada més important de nous migrants d'origen estranger que segons les avaluacions realitzades es van apropant en nombre als nascuts a altres indrets de l'Estat Espanyol. Aquesta avaluació feta a partir de diferents fonts indirectes ens permet avaluar la presència de 5.515 persones estrangeres que resideixen de manera més o menys permanents en el municipi de Manacor. Aquests nous migrants d'origen estranger representen el 65 per cent de l'afluència immigratòria de Manacor arribada els darrers deu anys del segle XX. D'ells, sols 2.202 es trobaven el juny del 2001 empadronats a Manacor. La resta corresponen a persones no empadronades, una part d'elles legals per ser ciutadanes de la Unió Europea, i persones, generalment procedents de països en desenvolupament, que es troben en una situació no regularitzada. La seva distribució per continents (fig. 4) ens mostra el domini de la presència de ciutadans europeus que representen el 61,20 per cent del total dels estrangers. En segon lloc destaca la presència dels originaris de l'Àfrica, que superen el 25 per cent, mentre que els procedents d'Amèrica Llatina eren l'11,13 per cent (fig.4).

FIG. 4
Immigració d'estrangers per continents. Manacor. 2001

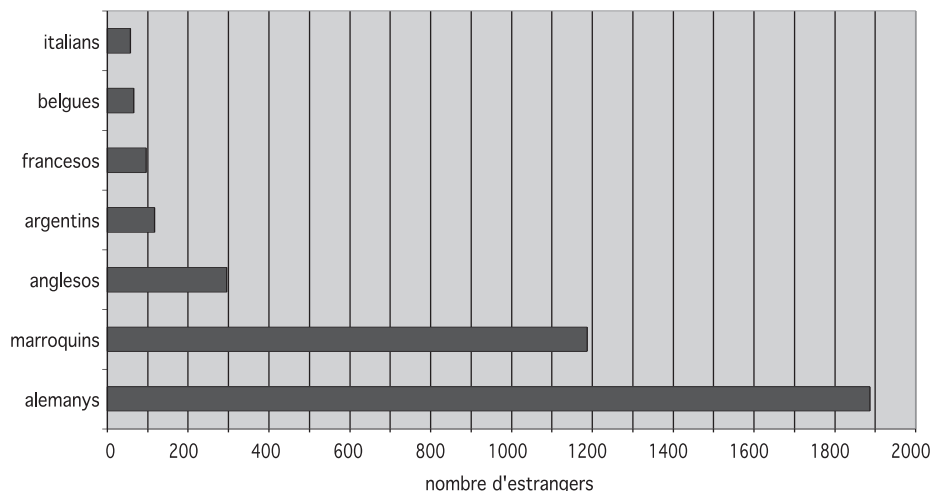
Manacor segueix l'evolució d'un model migratori que passa d'un tipus de "Nova Florida", representat en els anys 80 per una immigració de tipus residencial no laboral, a un model de "Nova Califòrnia" en què es barregen motivacions de tipus residencial d'oci i plaer amb altres de tipus laboral. La primera fase, el model tipus "Nova Florida", és bàsicament composta per jubilats i prejubilat europeus que elegeixen com a lloc de residència per passar els darrers anys de la seva vida diferents indrets del municipi manacorí. Són migrants de consum i no lligats amb

la producció. A ells s'afegiren durant la dècada dels anys 90 nous contingents on la motivació és bàsicament econòmica de tipus laboral. D'aquesta manera, a finals del segle XX podem trobar una diversificació dels fluxos immigratoris d'origen estranger, representada per:

a) El corrent de migrants de direcció nord- sud, representat per migrants de motivació residencial no laboral i per migrants laborals. Els primers corresponen a una tipologia d'immigrants, europeus en la seva gran majoria, de tipus residencial de descans i oci que utilitzen diferents espais de Manacor com a refugi. Són en general part de la migració internacional de retirats. Es componen de persones d'edats madures i velles que han implicat efectes sobre l'especulació, l'augment de preus del sòl rural i dels habitatges urbans i el sorgiment de guetos de nacionalitats. Per altra part, els immigrants europeus de tipus laboral es componen de dos grups ben definits. D'una banda són treballadors d'empreses turístiques i/o de companyies aèries, entre altres, amb un perfil d'alta especialització professional. El segon grup és format per una immigració empresarial composta per propietaris i/o gestors d'empreses lligades amb el turisme i/o de serveis als immigrants estrangers i l'afluència de turistes.

b) El corrent sud- nord de motivació laboral, que és el que ha experimentat el creixement més fort en els darrers deu anys. Incideixen les situacions de misèria dels països d'origen, dominant moltes vegades un tipus de persona de perfil poc o gens qualificat professionalment. A Manacor dominen els originaris de l'Àfrica seguits pels nascuts a Llatinoamèrica. Els originaris de l'Àsia sols són l'1,82 per cent del total dels estrangers.

FIG. 5
Immigració d'estrangers. Manacor. 2001

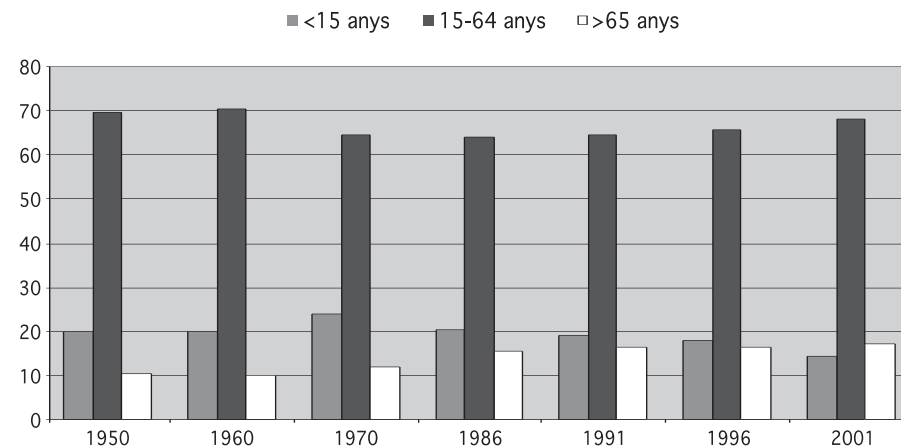

Per països de procedència (fig. 5) dominen els de nacionalitat alemanya, que superant els 1.800 residents representen el 34, 22 per cent del total dels estrangers de Manacor i el del total dels europeus. La segona nacionalitat en presència al municipi de Manacor és la marroquina que representa el 21,54 per cent del total. Els britànics, essent la tercera nacionalitat, ja tant sols representen el 5,33 per cent.

Els canvis a les estructures de la població manacorina en els 100 anys del segle XX

Al 2001 la "sex ratio" de Manacor, que representa el nombre d'homes per cada 100 dones, mostra una relació d'homes lleugerament superior a les dones, possiblement per la incidència de la importància de la immigració estrangera d'origen africà. Si aquesta proporció es realitza per grups d'edats, aquesta "sex ratio" ens mostra un clar domini dels homes sobre les dones fins al grup d'edats de 50 a 54 anys, a excepció del grup de 15-19 anys. A partir dels 55 anys cada vegada la "sex ratio" presenta una situació que demostra el domini de les dones sobre els homes. Aquesta "sex ratio" que registra Manacor és ben peculiar i demostra la influència que sobre l'estructura per sexes han tingut els processos immigratoris i emigratoris de cada moment, així com la sobremortalitat masculina. En els primers 35 anys el domini dels homes es deu a una major proporció de naixements de sexe masculí. En general hi ha més avortaments de sexe femení que masculí, però les dones que neixen resisteixen més anys, fet que es pot comprovar pel seu domini a partir dels 55 anys.

FIG. 6
Evolució de la població per grans grups d'edat. Manacor

L'anàlisi de la població manacorina per grans grups d'edats ens mostra una de les seves altres característiques: un progressiu envelliment de les seves estructures demogràfiques. Al llarg del segle XX Manacor presenta una composició per edats en què disminueix el pes dels joves de menys de 15 anys al mateix temps que augmenta cada vegada més la proporció de persones d'edats de 65 i més anys (fig.6). El 1950 el grup de joves representava el 19,95 per cent del total de la població, mentre que el de majors era del 10,53 per cent. Deu anys després els joves continuen a la baixa i sols augmentaran el seu pes al 1970, per l'augment del nombre de naixements. La recessió d'aquests darrers des del 1975 implica la seva pèrdua percentual que al 2001 queda reduïda a un 14,47 per cent. A diferència de l'anterior grup, els majors de 65 i més anys avancen progressivament en els seus percentatges sobre el total poblacional. De l'11,77 per cent dels anys 70 es passa a un 17,30 per cent al 2001. Els adults entre 16 i 64 anys foren en la darrera data del 68,23 per cent. Els de 16 a 39 anys representaven el 40 per cent, mentre que el grup de 40 a 64 anys fou del 28,23 per cent, cosa que mostra els efectes de l'agregació dels nous migrants arribats els darrers anys, entre els quals dominaven els grups d'edats entre els 20 i 45 anys.

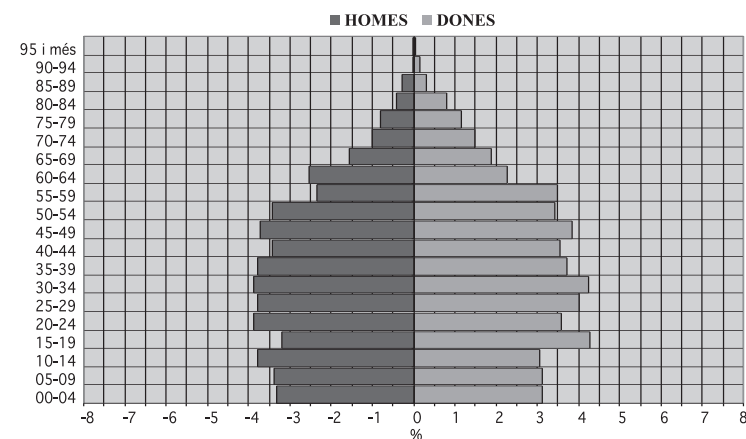
Les anteriors observacions respecte als canvis dels pesos entre els grans grups d'edats també es pot observar a través de l'estudi de les piràmides de població, que ens mostra una fotografia de la composició de la població per sexes i grups d'edats de les 100 generacions d'una població. Al llarg del segle XX el perfil d'aquestes piràmides de població de Manacor ha anat canviant segons els models de comportament demogràfic de cada època. De les piràmides de perfil jove amb bases àmplies i amb poca presència de persones al vèrtex, característiques del segle XIX, s'ha passat a perfils més compactes en què les bases són estretes per la manca de joves i els vèrtex són cada vegada més amples per l'acumulació de persones grans. De les piràmides disponibles del segle XX la primera correspon al 1960 (fig.7). Aquesta ens mostra trets semblants a les del 2001. La immigració i el descens dels naixements d'anys enrera tenen efectes en la base, en la qual es detecta un dèficit de persones en els grups d'edats fins als 15 anys, mentre que els agregats dels migrants que van arribant a Manacor fan augmentar els paràmetres entre els 25 i els 45 anys. Aquest perfil es rejuveneix a la piràmide del 1970 (fig. 8), en la qual es pot observar l'eixamplament de les bases a causa de l'augment del nombre de naixements del període del "baby boom" entre el 1956 i el 1970. Aquesta circumstància es manifesta a la piràmide del 1986 (fig. 9), en els grups d'edats de 15 a 30 anys, mentre que la disminució dels naixements des del 1975 impliquen unes bases que són cada vegada més estretes. La piràmide del 1986 comença a visualitzar l'acumulació de persones grans en els trams superiors. El pes de les persones de 65 i més anys a la data fou ja del 15,42 per cent. Aquesta tendència es va confirmant en les piràmides corresponents als censos de població posteriors del 1991 (fig. 10) i 1996 (fig. 11). La darrera piràmide de població analitzada corresponent al 2001 presenta un perfil amb una base reduïda i un important eixamplament a les edats madures i velles. Mostra una tendència a un progressiu envelliment de la

població resident, en què la proporció dels majors assoleix un 17,27 per cent del total de la població de Manacor (fig. 12). L'acumulació de persones d'edats superiors durant el 2001 s'ha de relacionar amb el procés d'allargament de la vida, possible gràcies al descens de la mortalitat a les edats velles. Aquesta circumstància implica un augment de l'esperança de vida, en la qual actuen diversos factors com l'accés a l'educació i la millora de les condicions econòmiques a través de l'estat de benestar (pensions, sanitat, etc.). D'aquesta manera Manacor incrementa l'esperança de vida dels seus habitants en 6,7 anys entre el 1970 i el 1997. En aquesta darrera data l'esperança de vida fou de 78,46 anys si es té en compte la població total, però cal assenyalar diferències entre ambdós sexes. Les dones superen els 82 anys mentre que els homes es queden en 74,99 anys. El resultat final és un considerable increment de les persones de 65 i més anys així com de les que superen els 75 anys.

Completant aquestes característiques, també s'han registrat importants canvis al llarg del segle XX en les activitats econòmiques en què s'ocupa la població de Manacor.

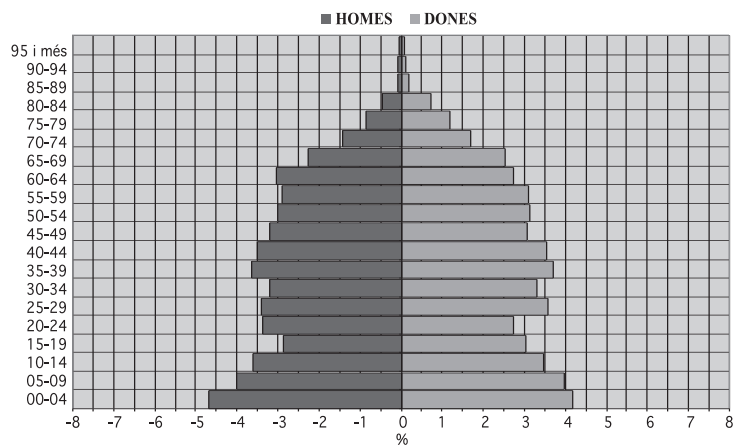
S'ha registrat un declivi progressiu dels ocupats en el sector primari (agricultura, ramaderia, pesca forestal), evolució paral·lela a l'important augment d'ocupats en el sector dels serveis, lligat al desenvolupament del turisme i a activitats complementàries que així mateix han propiciat un desenvolupament d'un sector secundari en el qual destaca el pes dels ocupats a la construcció i a la indústria. Del 45,52 per cent dels actius que ocupava el sector primari al 1950, passant a percentatges que superen lleugerament un 2 per cent a l'actualitat.

FIG. 7
Piràmide de població. Manacor. 1960

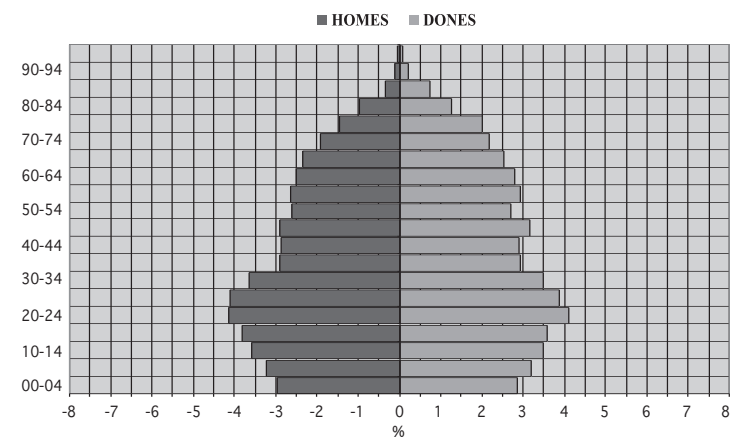

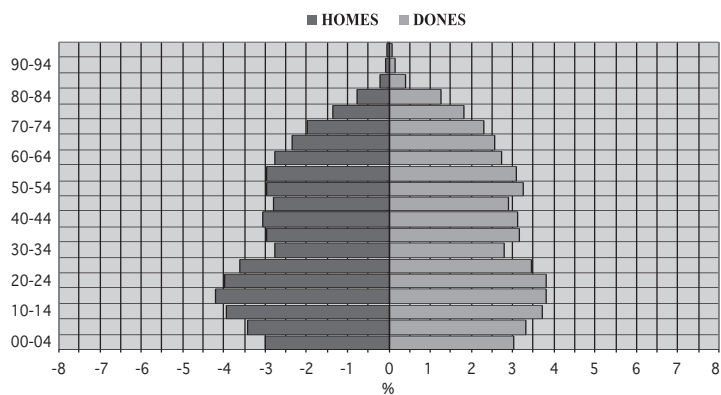
FIG. 8
Piràmide de població. Manacor. 1970

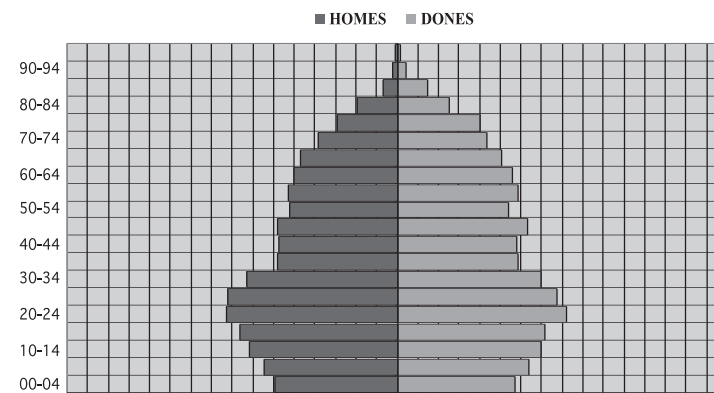
FIG. 10
Piràmide de població. Manacor. 1991

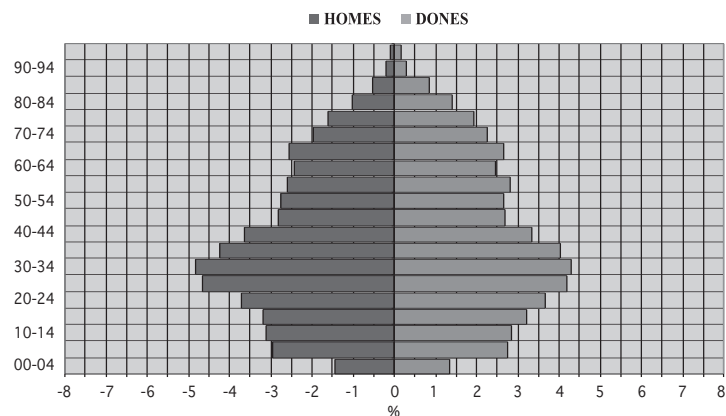
FIG. 9
Piràmide de població. Manacor. 1986

FIG. 11
Piràmide de població. Manacor. 1996

FIG. 12
Piràmide de població. Manacor. 2001

A manera de conclusió

Amb la ràpida exposició dels trets que hem considerat més significatius, podem observar com en el transcurs dels 100 anys del segle XX la població de Manacor ha sofert importants canvis que s'han de lligar a les transformacions socials, econòmiques i territorials que han trasmutat la seva societat i han implicat noves coordenades en el territori manacorí. Al llarg de la centúria Manacor deixa de ser definitivament una terra d'emigrants convertint-se des de la dècada dels anys 60 en un important focus d'atracció per a milers d'immigrants procedents tant d'altres comunitats autònomes espanyoles com més recentment de diferents països de l'estranger. Les pautes de l'increment poblacional de Manacor s'han de relacionar amb el dinamisme econòmic de la contrada, en què han intervingut amb alternances el procés d'industrialització implantat al municipi, molt especialment al voltant dels mobles i fins recentment de les perles, i amb el dinamisme creat al voltant del seu desenvolupament turístic de masses que afecta a gran part de la seva costa. Conjuntament, aquests fets han implicat el pas d'una societat rural, majoritàriament dedicada a les activitats agràries, a una nova societat que majoritàriament es dedica als serveis, a la indústria i a la construcció. Aquests factors, motius de processos migratoris, han anat condicionant l'evolució de la població manacorina i han provocat canvis, distints segons les etapes històriques, en el comportament demogràfic actuant amb distintes intensitats sobre els factors de la natalitat, fecunditat, mobilitat humana i mortalitat. A finals del segle XX la societat manacorina presenta una composició complexa fruit de les diferents agregacions humanes esta-

blertes a Manacor al llarg del segle XX, que coexisteixen temporal i espacialment, fet que implica la necessitat de processos de tolerància, coexistència i fins i tot d'integració, que hauran de ser decisius en les estratègies geodemogràfiques del recent iniciat segle XXI.

Bibliografia

- QUINTANA PEÑUELA, Alberto (1979)** "El sistema urbano de Mallorca". Palma, Ed. Moll, 281 pp.
- ROSSELLÓ VERGER, Vicente M^a (1964)** "Mallorca. El Sur y Sureste". Palma, COCIN de Palma de Mallorca, 553 pp.
- SALVA TOMÀS, Pere A. (2000)** "Les característiques sociodemogràfiques al llindar del segle XXI. Una perspectiva de la societat illenca des de la geodemografia" A "Informe sobre els serveis socials de les Illes Balears". Palma, Sa Nostra, pp. 11-32.
- SALVA TOMÀS, Pere A. (2001)** "El segle XX: cent anys de grans canvis a la població de les Illes Balears" A Lluç n° 820. Palma. Pp. 3-7.